

УДК 330.341.12

І. Ю. Єпіфанова, канд. екон. наук

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто сутність процесу управління інноваційною діяльністю підприємств. Визначено напрямки підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю вітчизняних промислових підприємств.

Вступ

Бажання підприємств отримати прибуток зумовлює необхідність здійснення різноманітних видів діяльності, серед яких однією із найважливіших та найризикованіших є інноваційна. Здійснення інноваційної діяльності зумовлює появу певних результатів, які характеризують ефективність її здійснення. Разом з тим ефективність будь-якої діяльності залежить значною мірою від ефективності управління нею. Саме тому досить важливим є визначення ефективності управління інноваційною діяльністю з метою залучення додаткових фінансових ресурсів та визначення напрямів підвищення ефективності її здійснення.

Питання оцінки ефективності інноваційної діяльності розглядалось в працях багатьох вчених, зокрема таких, як М. П. Войнаренко, В. М. Геєць, П. С. Харів, О. Ф. Андросова, А. В. Череп, В. П. Соловйов, Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук та ін. Разом з тим, подальшого вивчення потребують питання, пов'язані із оцінкою ефективності управління інноваційною діяльністю промислових підприємств.

Метою статті є систематизація підходів щодо сутності управління інноваційною діяльністю та визначення напрямів покращення фінансування інноваційної діяльності та підвищення ефективності її здійснення.

Основна частина

Сьогодні є загальновизнаним, що саме інноваційний розвиток є економіко-формуючим процесом. Інноваційний розвиток економіки притаманний всім розвиненим країнам світу, він є одночасно і чинником, і наслідком економічного піднесення країн.

Частка інноваційно активних підприємств в Україні порівняно із країнами Європи є низькою, незважаючи на те, що частка підприємств, які займались інноваціями зросла з 12,8 % в 2009 р. до 16,2 % в 2011 р. [1]. Так, за даними Євростату в 2008 р. частка підприємств, які впроваджували інновації у Франції, складала 50,8 %, в Німеччині — 30,1 %, в Люксембурзі — 51,7 % [2]. Однією з основних причин низької ділової активності вітчизняних підприємств є відсутність достатнього обсягу джерел фінансування.

Разом з тим, як показує практика розвинених країн, забезпеченість фінансовими ресурсами не єдина умова успішної реалізації інноваційної діяльності.

Сприйнятливість підприємства до інновації визначається:

- технологічною специфікою підприємства (ступенем інтегрованості технологічного процесу і можливістю його вдосконалення);
- ємністю ринку і перспективами продукту;
- фінансовим становищем підприємства;
- технологічними можливостями підприємства (наявністю технологічної бази для інновації);
- ринковою стратегією підприємства;
- суб'єктивними чинниками (підприємливість та гнучкість керівництва);
- віком підприємства [3].

Як видно з цього переліку, успішна інноваційна діяльність підприємства передбачає належний рівень розвитку внутрішнього та зовнішнього середовища. При цьому важливим є забезпечення розвитку всіх складових як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства. В першу

чергу промисловим підприємствам варто проводити активну мотиваційну політику з метою підвищення зацікавленості працівників у впровадженні інновацій як технологічних, так і управлінських, маркетингових тощо.

Систематизація підходів до визначення змісту інноваційної діяльності показала, що серед авторів відсутня єдина думка щодо сутності інноваційної діяльності, оскільки вона розглядається як: діяльність, захід, дія, розроблення та реалізація, досягнення стану, спосіб, система, процес, праця, види робіт.

Головною метою інноваційної діяльності є досягнення конкурентоспроможності на мікро-, мезо- та макрорівнях за рахунок впровадження інновацій на основі наукових досягнень і передового досвіду. Досягнення конкурентоспроможності, відповідно, приведе до підвищення прибутковості та ефективності діяльності економічних систем в цілому.

Оскільки підприємство як окрема економічна система постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем, важливим є використання можливостей такої взаємодії. У сучасних умовах система інноваційної, як і будь-якої іншої взаємодії господарюючих суб'єктів, визначається системою, «деревом» цілей її учасників, які можна розділити на дві основні групи [4]:

— перша — це необхідність раціонального розподілу виробничо-економічних функцій підприємств і вдосконалення організації їх виробництва;

— друга — це специфічні цілі господарюючих суб'єктів, обумовлені необхідністю виживання в складних умовах внутрішньої і зовнішньої конкуренції.

Особливо міцною є система інноваційної взаємодії в тому випадку, якщо вона формується і реалізується в процесі суміщення різних цілей.

В процесі здійснення інноваційної діяльності для підприємства основними суб'єктами зовнішнього середовища, із якими воно має відносини, є: ринок науково-технічної продукції, споживачі інноваційної продукції та потенційні й реальні інвестори. При цьому виділяють три типи зовнішніх взаємозв'язків підприємства:

- відкриті джерела інформації, які включають в себе загальнодоступну інформацію;
- придбання знань та технологій;
- інноваційне співробітництво [5, с. 26].

В цілому здійснення інноваційної діяльності включає в себе в будь-якому випадку три обов'язкові складові:

- проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;
- створення інновації;
- комерціалізація інновації.

Виділяють різну кількість стадій в процесі здійснення інноваційної діяльності — від двох до семи [6—8]. О. Ф. Андросова, А. В. Череп до елементів інноваційної діяльності відносять: ініціацію інновацій; маркетинг інновацій; випуск (виробництво) інновацій; реалізацію інновацій; просування інновацій; оцінювання економічної ефективності інновацій; дифузю (поширення) інновацій [7].

Одна з типових моделей здійснення інноваційної діяльності показана на рис. 1.

Рис. 1. Стадії промислової інновації (складено за даними [8, с. 15])

Інноваційна діяльність передбачає суттєві матеріальні, фінансові, трудові витрати, саме тому підприємства можуть розпочинати інноваційну діяльність на різних стадіях промислових інновацій — від стадії наукових досліджень та розробок до стадії масового виробництва чи збуту на рин-

ку. У зв'язку з цим підприємства поділяють на підприємства-«піонери», які забезпечують радикальні нововведення, підприємства-послідовники за лідером, або ж імітатори, а також підприємства, які не здійснюють інноваційну роботу [9, с. 18].

Процес здійснення інноваційної діяльності підприємством показано на рис. 2. Інноваційній діяльності передуює процес зародження ідеї, яка потім поступово трансформується в інновацію. Ідея інноваційного продукту виникає в результаті фундаментальних досліджень, які, як правило, здійснюються відділом НДДКР.

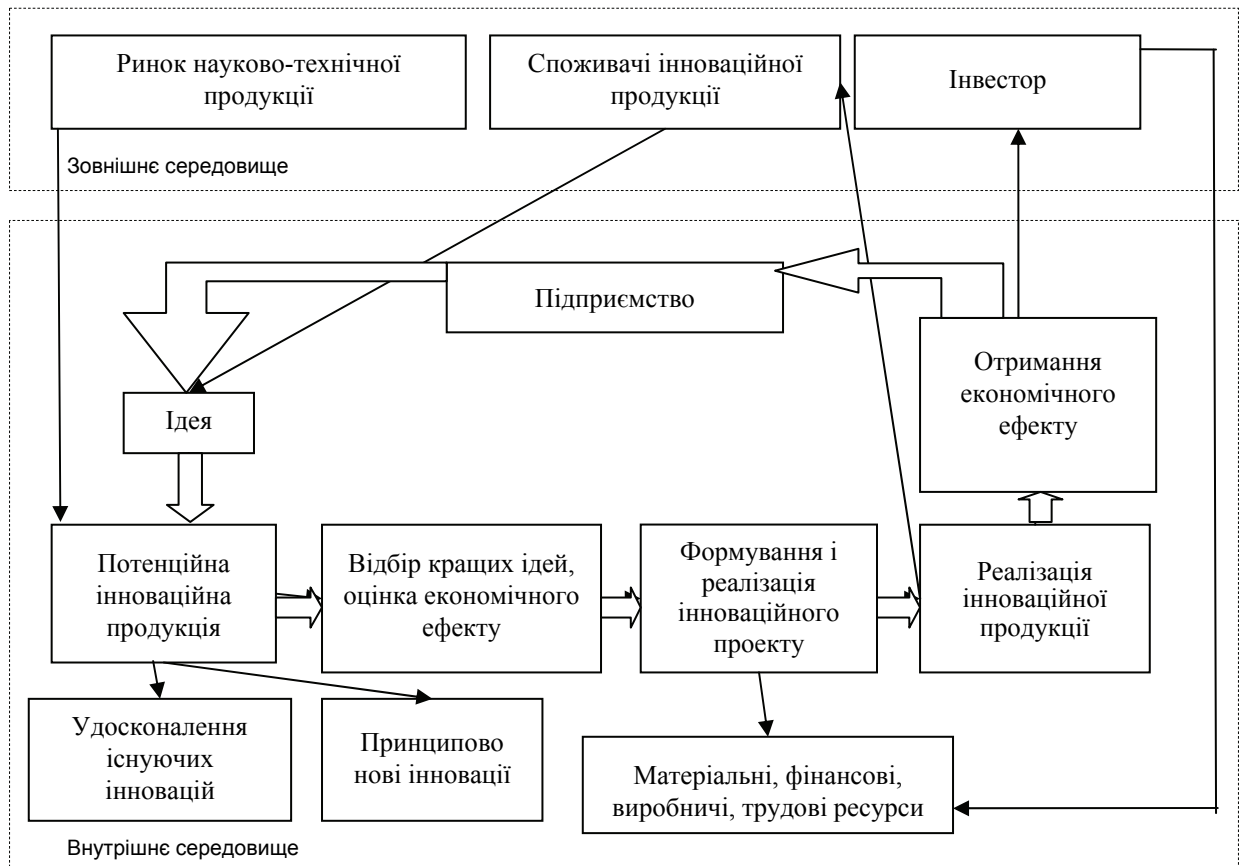

Рис. 2. Процес здійснення інноваційної діяльності підприємств

Найприйнятнішою формою організації НДДКР на великих підприємствах, на думку низки вчених, є створення науково-дослідних підрозділів з децентралізованими, м'якими системами управління на основі принципу регульованої приватної ініціативи інноватора, що дозволить максимально враховувати і використати творчий потенціал співробітників [10, с. 491].

Генерувати ідею певних інновацій можуть безпосередньо споживачі інноваційної продукції в результаті проведення соціологічних опитувань та виявлення потреб споживачів. Зважаючи на те, що інноваційною є діяльність і щодо суттєвого удосконалення певного продукту, товарів, технологічних процесів тощо, генерувати інноваційний продукт може й безпосередньо ринок науково-технічної продукції. Відомо, що приблизно лише 10% ідей та проведених відповідних фундаментальних досліджень втілюються у реальний інноваційний продукт. Це спричинено низкою факторів.

Отже, одним із чинників, які стримують інноваційну діяльність, є недостатній розвиток комунікативних зв'язків між виробниками, ринком науково-технічної продукції та споживачами інноваційних продуктів. Саме тому вітчизняним підприємствам варто більше уваги приділяти таким питанням, як опитування потенційних та фактичних споживачів щодо продукції, яка їм потрібна, і буде бажаною. У зв'язку із цим, досить важливим є активний розвиток маркетингу на вітчизняних підприємствах, зокрема такої її складової, як інноваційний маркетинг, який передбачає формування та впровадження нових методів та форм виведення товару (як нового, так і існуючого) на ринок.

Крім того, підприємствам варто налагоджувати активнішу співпрацю в межах ринку науково-

технічної продукції та залучати вищі навчальні заклади, які є потужним осередком генерування цікавих ідей для нововведень. З цією метою доцільним є підписання угод про співпрацю та створення на базі вищих навчальних закладів наукових центрів. До завдань таких наукових центрів належатиме формування ідей щодо створення науково-технічної продукції, налагодження тісних зв'язків із підприємствами регіону. У випадку зацікавленості підприємствами певною ідеєю вищі навчальні заклади можуть мати від такої співпраці одноразовий прибуток або ж відсоток від обсягів реалізації створеного на базі ідеї продукту. Для підприємств перевагами такої співпраці стануть отримання ідей науково-технічної продукції та можливість попереднього вивчення доцільності та раціональності впровадження певних інновацій у масове виробництво.

Висновки

Систематизовано підходи щодо сутності управління інноваційною діяльністю. Визначено напрями покращення фінансування інноваційної діяльності та підвищення ефективності здійснення інноваційної діяльності. Визначено, що з метою активізації інноваційної діяльності для вітчизняних підприємств є доцільним використання таких напрямів:

- збільшення джерел фінансових ресурсів інноваційної діяльності за рахунок підвищення ефективності комунікацій між виробниками, ринком науково-технічної продукції;
- підвищення уваги до такої складової інноваційної діяльності, як реалізація та просування інновацій;
- активне стимулювання підвищення ефективності маркетингових відділів та впровадження інноваційного маркетингу;
- стимулювання працівників щодо позитивного сприйняття різних форм та видів інновацій;
- активна взаємодія із навчальними закладами, особливо на етапах науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Європейського комітету статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>.
3. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін / Ю. М. Бажал. — К. : Заповіт, 1996. — 240 с.
4. Посталюк М. П. Системы инновационного взаимодействия хозяйствующих субъектов: содержание, тенденции развития и формы обеспечения / М. П. Посталюк // Вестник ТИСБИ. — 2012. — № 1. — Электронный ресурс. — Режим доступа : <http://old.tisbi.org/science/vestnik/2012/issue1/PostalukMP.pdf>.
5. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям. Совместная публикация ОЭСР и Евростата. — 3-е изд. М. : ИСН. — 2010. — 107 с.
6. Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів / П. С. Харів. — Тернопіль : «Економічна думка», 2003. — 326 с.
7. Андросова О. Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: моногр. / О. Ф. Андросова, А. В. Череп. — К. : Кондор, 2007. — 356 с.
8. Асаул А. Н. Модернизация экономики на основе технологических инноваций / А. Н. Асаул [и др.]. — СПб : АНО ИПЭВ, 2008. — 606 с.
9. Федоренко В. Ф. Инновационная деятельность в АПК: состояние, проблемы, перспективы: науч. изд. / В. Ф. Федоренко, Д. С. Буклагин, Э. Л. Аронов. — М. : ФГНУ «Росинформагротех», 2010. — 280 с.
10. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Ю. В. Кіндзерський, М. М. Якубовський, І. О. Галиця та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю. В. Кіндзерського; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2009. — 928 с.

Рекомендована кафедрою фінансів

Стаття надійшла до редакції 29.04.2013
Рекомендована до друку 2.07.2013

Єніфанова Ірина Юрївна — доцент кафедри фінансів.
Вінницький національний технічний університет, Вінниця